

ARBETSMILJÖ
VERKET

Utrymning

Grunden för säker utrymning

- Utformning och storlek på utrymningsvägar
- Tidig upptäckt av fara t.ex. genom larm som varnar
- Kunskaper om risker och hur man betar sig

Brand och gas kan orsaka svåra olyckor på arbetsplatserna

Med god beredskap förhindras olycksfall och skador

Utströmmande gas kan innebära risk för förgiftning eller kvävning. En del gaser kan dessutom bilda explosiv blandning med luft. En del material avger vid brand farliga gaser och kraftig rökutveckling som försvårar släckning och utrymning.

Därför är det viktigt att man på arbetsplatserna har en beredskap för hur man ska göra om det börjar brinna eller om gas strömmar ut.

Det gäller även vid bombhot, hot och våld, översvämning m.m. Föreskrifter om larm och utrymning på arbetsplatser finns i **AFS 2009:02 "Arbetsplatsens utformning"**.

Fria utrymningsvägar

Antalet utrymningsvägar ska anpassas efter verksamheten, de som arbetar på arbetsplatsen och lokalernas utformning. I regel ska det finnas minst två, av varandra oberoende utrymningsvägar som leder ut i det fria eller till någon annan säker plats.

Dörrarna till eller i utrymningsvägar ska normalt vara utåtgående, de ska vara lätta att öppna och inte blockerade. Dörrarna kan bara vara låsta om det inte lägger hinder i vägen för en snabb och effektiv utrymning.

Högre krav

Särskilda åtgärder på arbetsplatser som är svåra att utrymma

På vissa arbetsplatser där utrymningen är särskilt besvärlig, till exempel i höglager, traversförrum och maskinrum ställs högre krav på förberedelserna.

I utrymnen där endast tillfälliga arbeten normalt förekommer, till exempel vid tillsyn, rengöring och reparationer i cisterner, kulvertar eller transformatorrum, bör den som utför arbetet ha kontakt med någon person utanför rummet.

Utrymningslarm

I vissa lokaler ställs krav på att larm och detektorer ska finnas. Larmsignalen måste kunna uppfattas av alla och i alla delar av lokalen.

Signalen får inte gå att förväxla med andra signaler, till exempel processignaler. Larmet ska kunna utlösas manuellt och om det behövs även automatiskt.

Utrymningsplan ska anslås

På arbetsplatser bör minst ett anslag med utrymningsplan sättas upp på varje våningsplan. Planen ska visa utrymningsvägar, hur och när man larmar räddningskår eller annan hjälpinstans. Den ska också ange var manuella larmutlösningdon finns och visa var återsamlingsplatsen är.

Första hjälpen vid olycksfall eller skada

Det är viktigt att en skadad eller chockad person snabbt tas om hand och hjälps.

Information om hur sådan hjälp ska gå till kan finnas med i åtgärdsplanen.

Bestämmelser om planering och organisation av första hjälpen på arbetsplatser finns i **AFS 2008:13 "Skyltar och signaler"**.

Nödbelysning

I vissa utrymningsvägar krävs nödbelysning. Den bör ha en belysningsstyrka av minst en lux på golvet i gångstråket och placeras så lågt att den kan visa vägen även vid kraftig rökutveckling.

Markering och skyltning

Skyltar och andra vägledande markeringar ska normalt finnas för att visa utrymningsvägar.

Markering av utrymningsväg ska ske på golv om det finns risk för att vägen kan bli blockerad.

Även platser där handbrandsläckare finns ska markeras med skyltar.

Läs mer om utformningen av skyltarna i

[AFS 1997:11 "Varselmärkning och varselsignalering på arbetsplatser"](#).

Arbetsgivaren är ansvarig

- Introduktion
- Skriftliga instruktioner
- Fördelning av uppgifter för att genomföra brandskydd och utrymning
- Praktisk träning inklusive larm och utrymningsövningar
- Anpassad information

- Det är viktigt att all personal känner till hur hon eller han ska bete sig vid utrymningslarm.

Den kunskapen får man bäst genom regelbundna utrymningsövningar.

Företagsledningen och personalen avgör gemensamt hur ofta man ska ha övningarna. Utrymningsövningar kan ersättas med information om den ger likvärdiga kunskaper.

Särskilt viktiga målgrupper är nyanställda, invandrare med annan språklig och kulturell bakgrund samt personer med handikapp.

Bestämmelser om arbetsgivarens ansvar för att fördela uppgifterna i verksamheten så att brandskydd och utrymning kan genomföras, att personalen har tillräckliga kunskaper om hur larm utlöses och om de åtgärder som ska vidtagas och att utrymningsövningar genomförs finns i

"Systematiskt arbetsmiljöarbete" AFS 2001:1.

Åtgärdsplan

Vid särskilda risker vid brand eller utströmmande gas

För arbetsplatser med särskilda risker vid brand eller där utströmmande gas kan medföra omedelbar fara för förgiftning, brand eller explosion ska en särskild åtgärdsplan för utrymning upprättas.

I åtgärdsplanen ska anges:

- ▶ vilka de särskilda riskerna är och var de finns
- ▶ vilken skyddsutrustning som behövs och var den finns
- ▶ plats för första hjälpen-utrustning, bår och dylikt
- ▶ vart man ska bege sig vid utrymning och vilka åtgärder även utöver utrymningen som ska vidtas vid brand eller gasutströmning
- ▶ hur man ska bete sig i gasbemängd luft om gasutströmning kan medföra omedelbar risk för olycksfall eller ohälsa
- ▶ vilka arbetsuppgifter räddningsgrupper eller andra arbetsgrupper ska ha

Betämmelser om åtgärdsplan finns i [AFS 2000:4](#) "Kemiska arbetsmiljörisker".

Vänd dig till arbetsmiljöverket för upplysningar

I arbetsmiljölagen finns de grundläggande reglerna för arbetsmiljön. Arbetsmiljöverket kompletterar lagen med föreskrifter som närmare anger krav och skyldigheter.

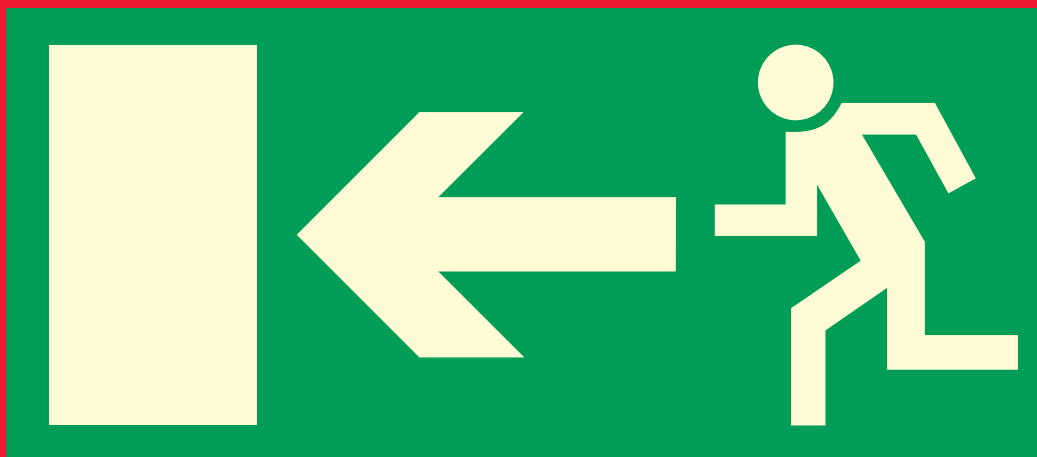
Arbetsmiljöverket arbetar för en bra arbetsmiljö genom att inspektera arbetsplatser. Vänd dig till våra distrikt för upplysningar om reglerna för arbetsmiljön, samt se www.av.se

Övergripande regler om brand, larm och utrymning finns i:

- AFS 2009:02 Arbetsplatsens utformning
- AFS 1999:7 Första hjälpen och krisstöd
- AFS 2000:4 Kemiska arbetsmiljörisker
- AFS 2001:1 Systematiskt arbetsmiljöarbete

Speciella bestämmelser finns även i:

- AFS 1985:1 PCB
- AFS 1986:26 Arbeten på fartyg
- AFS 1992:18 Motorbränslen
- AFS 1993:2 Våld och hot i arbetsmiljön
- AFS 1997:7 Gaser
- AFS 2008:13 Skyltar och signaler
- AFS 1999:3 Byggnads- och anläggningsarbete
- AFS 2001:9 Hamnarbete
- AFS 2003:2 Bergarbete
- AFS 2005:19 Förebyggande av allvarliga kemikalieolyckor

Beställ ytterligare exemplar
kostnadsfritt från

Arbetsmiljöverket
Publikationsservice

171 25 Solna

Fax 08-735 85 55

Telefon 08-730 97 00

Där kan man även beställa
Arbetsmiljöverkets regler
och annat informations-
material.

ADI 258

Arbetsmiljöverket april 2002

www.av.se